

До спеціалізованої вченої ради ДФ 58.082.055
Західноукраїнського національного університету
46001, м. Тернопіль, вул. Львівська, 11

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

доктора економічних наук, професора

СТАЩУК ОЛЕНИ ВОЛОДИМИРІВНИ

на дисертацію Шатарського Артура Яремовича «*Формування
механізму управління економічною безпекою підприємств
мережових структур*»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
051 Економіка» галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Ознайомлення зі змістом дисертації Шатарського Артура Яремовича, опублікованими науковими працями за результатами дослідження, апробацією отриманих результатів дозволяє зробити певні висновки щодо актуальності, обґрунтованості наукових положень, достовірності та новизни отриманих висновків та рекомендацій, повноти їх викладу в опублікованих працях та дати загальну оцінку дисертаційній роботі.

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Мережеві структури, як особлива форма ведення бізнесу, реалізує дуже широкий спектр завдань в країнах з ринковою економікою та демократичними суспільствами, включно з позитивним внеском у стабілізацію, ефективне функціонування та розвиток фінансової системи країни.

Водночас в Україні, формування та розвиток підприємств мережових структур відбувається переважно у формі франчайзингових та корпоративних мереж, ускладнюється не лише відсутністю системних підходів до їх фінансово-економічної діяльності та низьким рівнем освоєння інноваційних технологій, недосконалістю законодавства. Внаслідок ускладнення фінансового стану в умовах повномасштабної війни, підприємства мережових структур не тільки не реалізують в повній мірі покладених на них завдань, але й опинилися в середовищі екзистенційних фінансових викликів і загроз через міграції населення та загальну дестабілізацію внутрішнього ринку й фінансово-

економічної системи, труднощі збуту продукції як в середині країни та її регіонів, так і на експорт, розбалансування регіональних ринків праці, зниження рівня зайнятості і зростання безробіття, поширення бідності та зростання соціальної вразливості населення у регіонах бойових дій та прилеглих до них областей. Істотно погіршилося середовище формування економічної безпеки підприємств мережевих структур, обумовивши нові виклики, що безпосередньо активізують дію ризиків і загроз. Наслідки такої ситуації негативні та потребують комплексного вирішення.

Зазначене підтверджує, що механізм управління економічною безпекою підприємств мережевих структур в Україні потребує додаткового обговорення та відшукування дієвих рішень. Вважаю, що підняті в дисертації питання удосконалення механізму управління економічною безпекою підприємств мережевих структур є важливими та своєчасними. Саме з цих міркувань, ключові аспекти, дослідженню і вирішенню яких присвячена кваліфікаційна праця Шатарського Артура Яремовича «Формування механізму управління економічною безпекою підприємств мережевих структур», визначають актуальність і своєчасність даного дослідження.

Дисертація пов'язана з тематикою наукових досліджень, що виконувалась у Західноукраїнському національному університеті за темою «Економічна безпека: детермінанти розвитку та механізми забезпечення» (номер державної реєстрації 0119U100877), в межах якої автором обґрунтовано практичні рекомендації щодо удосконалення управління економічною безпекою підприємницьких структур; а також у Прикарпатському інституті ім. М. Грушевського ПрАТ ВНЗ «МАУП» за темою «Україна в контексті світових й національних модернізаційних процесів формування державності та громадянського суспільства: політичний, юридичний, економічний, соціальний, психологічний і управлінський аспекти (номер державної реєстрації 0119U100492), у ході якої автором розроблено рекомендації щодо удосконалення організаційно-економічного оцінювання реалізації стратегії забезпечення економічної безпеки мережевих структур.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ступінь обґрунтованості, цілісності та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, розроблених здобувачем, не викликає сумнівів. Ознайомлення із змістовним наповненням дисертаційної роботи Шатарського А. Я. дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки та рекомендації, що представлено в ній, характеризуються повнотою дослідження, послідовною та логічною структурною побудовою.

Мета дослідження, яка полягає обґрунтуванні теоретичних основ і практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення механізму управління економічною безпекою підприємств мережевих структур, відповідає задекларованій темі, а визначені наукові завдання логічно підпорядковані меті, що дозволило дисертанту отримати наукові положення, винесені на захист.

В процесі дослідження здобувач використав широку інформаційну базу: закони України, статистичні матеріали Державної служби статистики України, аналітичні матеріали вітчизняних і міжнародних економічних організацій, експертні оцінки рейтингових агенств, монографії та публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, Інтернет-ресурси, результати власних досліджень автора.

Обґрунтованість отриманих результатів та їх достовірність забезпечено застосуванням загальнонаукових і спеціальних методів пізнання, а саме: структурний – для формування структури дисертаційної роботи; історичного і контент-аналізу – для дослідження розвитку теорії й трансформації наукових підходів у теорії управління економічною безпекою підприємств мережевих структур; абстрактно-логічного узагальнення – для обґрунтування уточнень наукових понять «економічна безпека підприємств мережевих структур»; теорії систем і системного аналізу – для виявлення загроз економічній безпеці підприємств мережевих структур; порівняння – для уточнення й упорядкування понятійно-категоріального апарату та аналізу діяльності мережевих компаній України; евристичний – для оцінювання й аналізу економічної безпеки підприємств мережевих структур; економіко-статистичного й порівняльного

аналізу – для ідентифікації тенденцій розвитку та структурних змін мережевих структур країни; факторного і логічного аналізу – при діагностуванні факторів впливу й ідентифікації проблем управління економічною безпекою підприємницьких структур; системного підходу – для обґрунтування сценаріїв управлінських рішень і стратегій розвитку системи економічної безпеки мережевих структур; наукової абстракції та економіко-математичного моделювання – при використанні мережевої моделі економічної безпеки підприємств мережевих структур; графічний – для візуалізації результатів дослідження; матричний – з метою розробки матриці результатів стратегічної діагностики економічної безпеки підприємств мережевих структур у вимірі глобальних координат; експертного оцінювання – для обґрунтування комплексного оцінювання економічної безпеки підприємств мережевих структур; узагальнення – для обґрунтування стратегій розвитку формування механізму управління економічною безпекою підприємств мережевих структур; абстрактно-логічний – для представлення висновків за результатами дослідження.

Апробація результатів є достатньою, про що свідчить перелік наукових праць здобувача (зокрема, дисертантом опубліковано 5 наукових статей у вітчизняних фахових виданнях та 1 публікацію у міжнародному науковому періодичному виданні) та їх представлення на 4 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Зміст дисертаційної роботи відповідає назві теми, поставленій меті та засвідчує завершеність дослідження.

Кількість, зміст та обсяг друкованих праць Шатарського А. Я. відповідають вимогам щодо опублікування результатів дисертаційного дослідження на здобуття ступеня доктора філософії і дають право автору на публічний захист.

Таким чином, зазначене вище дає підстави робити висновок про самостійно виконане, завершене дослідження, яке відповідає задекларованій темі, меті, базується на власних підходах до виконання визначених завдань.

Значення результатів виконаного дослідження для науки і практики

Практична значимість результатів дослідження Шатарського А. Я. визначається можливістю їх подальшого використання у діяльності підприємницьких структур, а також у навчальному процесі при підготовці здобувачів вищої освіти. Зокрема, висновки й пропозиції щодо оцінювання стану підприємницької структури шляхом дослідження традиційних економічних показників впроваджено в практичну діяльність ТОВ «Комфі Трейд» (довідка № 158 від 25.02.2024 р.); рекомендації щодо оцінювання загроз економічній безпеці на основі Prt-матриці та застосування моделі формування стратегії забезпечення економічної безпеки на основі застосування блокової системи використані у практичній діяльності ТОВ «СІЛЬПО-ФУД» (довідка № 83 від 15.02.2024 р.); пропозиції стосовно застосування стратегічних векторів зміцнення економічної безпеки із урахуванням безпосереднього впливу функціональних аспектів мережевих структур враховано в діяльності ТОВ «ТЕКО-ТРЕЙД» (довідка № 15 від 07.02.2024 р.); розроблений механізм реалізації системи управління економічною безпекою в контексті мережевої моделі Аоп впроваджено у діяльність ТОВ «ЮСП ПАНЕЛЬ» (довідка № 58 від 11.01.2024 р.)

Окремі теоретичні та науково-методичні напрацювання дисертації використовуються в навчальному процесі Західноукраїнського національного університету при підготовці навчально-методичного забезпечення з дисциплін: «Безпека бізнесу», «Фінансово-економічна безпека» (довідка № 126-29/611 від 08.03.2024 р.)

Дисертація має практичну значущість для освітньо-наукової програми, а її результати дослідження можуть бути корисними у процесі підготовки здобувачів усіх рівнів вищої освіти.

Оцінка наукової новизни положень і отриманих результатів дисертаційної роботи

У дисертаційній роботі Шатарського А. Я. отримано результати вирішення важливого наукового завдання, що полягає у теоретико-методичному

обґрунтуванні управління економічною безпекою підприємств мережових структур, формуванні особливостей і механізму практичної реалізації стратегії економічної безпеки у сучасних економічних умовах.

Основні положення, які в найбільшій мірі визначають наукову новизну дисертації, полягають в такому:

- удосконалено інструментарій економічного аналізу щодо оцінювання сучасного стану й основних тенденцій розвитку вітчизняних підприємств мережових шляхом дослідження традиційних економічних показників, які опосередковано характеризують рівень економічної безпеки як важливого вектора розвитку мережової системи, що дасть змогу підвищити обґрунтованість та якість прийнятих управлінських рішень, поліпшити інформаційно-аналітичне забезпечення процесів управління економічною безпекою, знизити ступінь невизначеності й ризику при здійсненні процесів формування безпекознавчої компоненти;

– удосконалено теоретико-методичний підхід до оцінювання загроз економічній безпеці підприємств мережових структур застосування на основі Prt-матриці (збиток – ймовірність – час), що, на відміну від існуючих, дало змогу провести ранжування загроз та можливість адаптувати в управління підприємствами мережових структур комплексний підхід до оцінювання загроз економічній безпеці, а також визначити пріоритетність заходів для відповідної практичної реалізації великих і середніх підприємств мережових структур країни;

– удосконалено структуру комплексної оцінки стратегічних векторів процесу управління економічною безпекою підприємств мережових структур, що дало змогу ідентифікувати розвиток «нижньої» та «верхньої» меж безпекового рівня підприємницьких структур в умовах турбулентності економічних процесів;

– удосконалено методичний підхід до практичної реалізації системи управління економічної безпеки підприємства мережових структур на основі застосування мережової моделі Aon із визначенням «критичного шляху» мережового графіка відповідного проєкту, що дало змогу сформувати

ймовірнісні оцінки його ефективного завершення;

– розвинуто наукові підходи до функціонального забезпечення розподілу фінансових ресурсів при управлінні економічною безпекою підприємств мережових структур, що, на відміну від існуючих, дало змогу сформуванню системи моніторингу стабільного рівня розвитку мережі на основі показників із ідентифікацією поточного стану (стабільний, передкризовий, кризовий, критичний) в контексті теорії нечітких множин;

– набув подальшого розвитку понятійно-категоріальний апарат дослідження щодо трактування понять «економічна безпека підприємств мережових структур» та «стратегія економічної безпеки підприємств мережових структур», які, на відміну від існуючих, передбачають забезпечення економічної безпеки, що має певні специфічні характеристики, успішність реалізації яких оцінюється за допомогою ієрархічної системи детермінант (фінансова, виробнича, інформаційна й ін.), деталізованих у показниках, для яких обґрунтовані граничні значення, що дало змогу інтегрувати управління економічною безпекою в мережову систему, що формують базові компетенції та забезпечують довгострокову конкурентоспроможність мережової структури, дають можливість визначати методологічний інструментарій забезпечення економічної безпеки підприємств мережових структур;

– поглиблено механізм протидії загрозам економічної безпеки підприємств мережових структур, що базується на застосуванні інструментарію управління економічною безпекою, що, на відміну від існуючих, передбачає спільне застосуванням граничного, сценарного, ресурсного, мережового підходів та дає змогу здійснити оптимізацію (за тимчасовим критерієм) систем проектних заходів, а також реалізувати ефективне управління ними за здійснення обліку тимчасових резервів і можливостей пришвидшення реалізації даних заходів у разі збільшення бюджету;

– обґрунтовано науковий підхід щодо організаційно-економічного оцінювання ефективності реалізації стратегії економічної безпеки підприємства мережових структур, що, на відміну від існуючих контекстів, представляє

рівень застосування потенціалу мережевої системи та показника чистого дисконтованого доходу, як головного орієнтира стратегії безпеки у вартісному вираженні.

Загалом, сформульовані у дисертації висновки та пропозиції сформульовані коректно, характеризуються науковою новизною, мають теоретичне і практичне значення.

**Повнота висвітлення наукових положень, висновків і рекомендацій,
сформульованих у дисертації, в опублікованих працях,
зарахованих за темою дисертації**

Основні наукові положення та висновки дисертаційної роботи опубліковані в достатній кількості та повною мірою відображають зміст роботи.

За результатами дослідження опубліковано 16 наукових праць, з яких особисто автору належить 7,6 д.а., а саме: 2 розділи у колективних монографіях, 5 наукових статей у фахових виданнях України, 1 публікація у міжнародному науковому періодичному виданні та 8 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Зміст опублікованих наукових праць здобувача, які зараховані за темою дисертації, та профіль друкованих видань відповідають чинним вимогам до висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка. Кількість та обсяг друкованих праць дають авторці право для публічного захисту дисертації.

Структура та зміст дисертаційної роботи

Структура дисертаційної роботи Шатарського А. Я. є цілісною, логічною та завершеною. Робота викладена з використанням коректного наукового стилю. Всі розділи наукового дослідження змістовно пов'язані між собою, що забезпечує цілісне сприйняття заявленої проблематики дослідження відповідно до теми та мети дослідження.

Дисертаційна робота містить анотацію, вступ, три розділи, висновки,

список використаних джерел та додатки. Між розділами роботи існує гармонійний взаємозв'язок, що дозволяє стверджувати про логічність та завершеність роботи. Повний обсяг роботи складає 238 сторінок друкованого тексту. Дисертація містить 36 таблиць, 20 рисунків та 3 додатки. Список використаних джерел налічує 206 найменувань. Робота оформлена відповідно до вимог МОН України до кваліфікаційних наукових робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії відповідно до Наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

У вступі відображено актуальність теми дисертації, обґрунтовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет, методи дослідження, окреслено інформаційну основу, виокремлено елементи наукової новизни та практичне значення одержаних результатів, що пройшли відповідну апробацію.

У розділі 1 дисертації «Теоретичний базис управління економічною безпекою підприємств мережевих структур» розвинуто концептуально-змістовні характеристики та основні підходи до економічної безпеки підприємств мережевих структур, сформовано змістовно-типологічну характеристику загроз економічної безпеки підприємств, розвинуто процесний підхід до управління економічною безпекою підприємств мережевих структур, окреслено принципи економічної системи як орієнтира забезпечення мережевої взаємодії та ідентифіковано актуалітети формування системи економічної безпеки мережевих структур.

У другому розділі дисертації «Аналітичне дослідження передумов комплексної оцінки економічної безпеки підприємств мережевих структур» наведено результати аналізування сучасних тенденцій управління мережевих структур національної економіки, ідентифіковано аналітичні показники економічної безпеки підприємств мережевих структур та проведено їх практичну апробацію, здійснено оцінку та моніторинг впливу загроз економічній безпеці підприємств з використанням мережевого моделювання.

У третьому розділі роботи «Удосконалення механізму управління економічною безпекою підприємств мережевих структур» обґрунтовано

безпекознавчий базис формування методики оптимізації фінансових ресурсів підприємств мережових структур, розроблено заходи протидії загрозам економічній безпеці для ТзОВ «Сільпо-Фуд», ідентифіковано стратегічні імперативи зміцнення економічної безпеки підприємств мережової системи, розроблено рекомендації щодо покращення організаційно-економічних процедур оцінювання стратегії економічної безпеки мережових структур.

У загальних висновках та висновках до розділів зроблено узагальнення проведеного дослідження та викладено основні його наукові та практичні результати. Висновки до дисертації добре корелюються із поставленими у дослідженні завданнями.

Додатки дисертації містять допоміжні матеріали, які розширюються зміст роботи та дозволяють краще зрозуміти методику проведених досліджень у сфері управління економічною безпекою підприємств мережових структур.

Оцінка змісту та дотримання академічної доброчесності

Дисертаційна робота Шатарського А.Я. на тему: «Формування механізму управління економічною безпекою підприємств мережових структур» є завершеною науковою працею. Отримані автором наукові результати спрямовані на удосконалення механізму управління економічною безпекою підприємств мережових структур.

Робота виконана на належному науковому рівні, матеріал викладено логічно і послідовно. Отримані висновки і пропозиції є достатньо аргументованими. Структура дисертації відповідає меті та завданням дослідження, що дало змогу її автору пізнати об'єкт та предмет, а опоненту зрозуміти авторську ідею, ступінь розкриття теоретичних та методичних напрацювань. Наукові результати дисертації отримано автором особисто. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано тільки ті ідеї і положення, які отримані автором особисто.

Ступінь самостійності проведеного дослідження підтверджується відсутністю ознак плагіату та фабрикації. Використання положень, праць та

висловлювань інших авторів мають відповідні коректні посилання на першоджерела для текстових та ілюстративних запозичень; ознак академічного плагіату не виявлено, що дозволяє зробити висновок про дотримання здобувачем академічної доброчесності.

Дискусійні питання та основні зауваження щодо змісту дисертації

Не зменшуючи практичної цінності, значимості та достатньо високого рівня дисертаційної роботи Шатарського А. Я., слід вказати на окремі положення, які є дискусійними та потребують додаткових пояснень, а саме:

1. На наш погляд, у даній науковій роботі варто було б розглянути міжнародний досвід управління економічною безпекою підприємств мережевих структур, що дало б змогу розширити бачення щодо адаптації та особливостей зміцнення безпекової компоненти в сучасних євроінтеграційних умовах.

2. Дисертантом у табл. 2.6 (с. 113) описано та систематизовано граничні значення детермінантів у системі економічної безпеки підприємств мережевих структур. Разом з тим, варто було б запропонувати типово-прикладні аспекти для конкретних підприємницьких структур та описати, яким чином це вплинуло б на рівень їх безпекової компоненти.

3. Рис. 3.3. роботи (ст. 165) містить алгоритм формування стратегії економічної безпеки підприємств мережевих структур. Проте, на наш погляд, доцільно було би більш детально описати дію такого алгоритму, використання якого забезпечує ефективність функціонування мережевих систем, а, загалом, сприяє підвищенню стратегічного рівня економічної безпеки досліджених підприємницьких структур.

4. Представлені практичні рекомендації щодо реалізації комплексу заходів за складовими економічної безпеки підприємства мережевих структур в контексті проектного підходу (стор. 192), варто було б посилити із урахуванням стану зовнішнього середовища досліджуваних підприємств.

Вказані недоліки та дискусійні положення не мають принципового характеру та не спростовують одержаних нових наукових результатів

дисертаційної роботи Шатарського А. Я., а можуть слугувати підставою для наукової дискусії та продовження здобувачем подальших досліджень за обраним напрямом.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Шатарського Артура Яремовича «Формування механізму управління економічною безпекою підприємств мережових структур» є завершеною, логічно побудованою самостійною працею, в якій отримано науково обґрунтовані результати дослідження, які розв'язують поставлені наукові завдання. Робота виконана на достатньо високому науково-методичному рівні, містить наукову новизну, відповідає принципам академічної доброчесності.

Тема і зміст дисертаційної роботи відповідають спеціальності 051 Економіка, а обсяг та оформлення - чинним вимогам, які ставляться до такого виду наукових робіт.

Наукові положення, що винесені на захист, містять складові наукової новизни і є обґрунтованими, що дало змогу вирішити актуальні наукові та практичні завдання розвитку теоретико-методичного обґрунтування управління економічною безпекою підприємств мережових структур, формування особливостей і механізму практичної реалізації стратегії економічної безпеки у сучасних економічних умовах.

Зважаючи на зазначене вище, вважаю, що за актуальністю теми, змістом, повнотою вирішення поставлених завдань, науковою новизною і практичною значущістю отриманих результатів та фаховим спрямуванням, дисертаційна робота Шатарського Артура Яремовича «Формування механізму управління економічною безпекою підприємств мережових структур» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах) затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), Вимогам до оформлення дисертацій,

затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а сама автор – Шатарський Артур Яремович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент:

докторка економічних наук, професорка,
завідувачка кафедри фінансів
Волинського національного
університету імені Лесі Українки

Олена СТАЩУК
